

gebruikt heeft om de figuur van Prospero in beeld te brengen. O.m. Antonella da Messina, Van Dyck, Dürer en Caravaggio hebben de heilige Hieronymus uitgebeeld als denker, schrijvend in een cel. Goed afgedrukte kleurafbeeldingen van de aangehaalde schilderijen vindt u terug in een middenkatern. Mooi daarbij is een populaire Victoriaanse prent die Shakespeare voorstelt die voor een haardvuur zit te denken, waarbij in de rook de door hem bedachte toneelfiguren opduiken. Ze illustreert dat Greenaways idee om Prospero de tekst van *The Tempest* te laten bedenken en neerschrijven terwijl de film zich ontplooit, ook minder verheven culturele antecedenten heeft. In 1907 realiseerde filmpionier George Méliès *Le Rêve de Shakespeare*, waarin de bard de scène van de moord op Julius Caesar zit te herschrijven, net zoals Prospero met *The Tempest* doet bij Greenaway. Het recente *Shakespeare in Love* (1998) is een andere variatie op hetzelfde thema.

Michael Anderegg van de Universiteit van Noord-Dakota neemt de oude rivaliteit tussen auteur Ben Johnson en architect-regisseur Inigo Jones als uitgangspunt om het over Greenaways barokke mise-en-scène te hebben. Voor Johnson moesten de Court Masques 'mirrors of mans life' zijn, voor Jones waren het slechts spektakels: 'pictures with light and motion'. In dezelfde lijn belicht Jacek Fabiszak uit Polen de overeenkomsten en verschillen tussen het Elizabethaanse theater en Greenaways cinema. Het multimedia-aspect van Greenaways magnum opus komt aan bod in het laatste gedeelte van het boek. De Engelse onderzoeker Chris Lawson heeft het over Greenaways supratekst waarin beeld en muziek, tekst en stem worden samengebracht.

Zijn collega Elsie Walker belicht in een van de interessantste essays de te zelden belichte rol van de muziek van Michael Nyman in de film. De Braziliaan Wilton Garcia vat in het slotessay nog eens samen waar het deze onderzoekers om te doen is: het belichten van het intertekstuele spel dat Greenaway speelt. Zijn stuk heeft als hoofdtitel *Art and Body*. Over dat laatste, het lichaam, gaat het jammer genoeg slechts af en toe in dit boek, terwijl het nochtans een hoofdthema uit Greenaways werk is.

Zelfs met een bundel als deze is Greenaways spel van referenties en allusies blijkbaar nog lang niet ontrafeld. Jammer zijn wel enkele overlappingen in de teksten, vooral in de inleidingen. Maar de essays blijken – ondanks hun academische achtergrond – best leesbaar en vaak informatief. Een bibliografie, lijst van illustraties, bio's van de medewerkers, credits van de film en een filmografie van Greenaway ronden het dossier af.

Marc Holthof

Christel Stalpaert (ed.):

Peter Greenaway's Prospero's Books - Critical Essays - Studies in Performing Arts and Film 3, 224 blz., Gent, Academia Press, 2000. ISBN 90-76645-02-7.

HET LAAGLAND

'Voor iedereen vanaf x jaar'

Theater dat zich specifiek tot een bepaalde leeftijdsgroep richt, ik heb er nooit in geloofd. Een goede theatervoorstelling is zo gelaagd dat ze mensen van verschillende leeftijden kan aanspreken. Ook in het jeugdtheater heeft men dat begrepen en dus vermeldt men bij de meeste voorstellingen alleen een minimumleeftijd. Het gevaar van standaardformules is echter dat men niet langer nadenkt over de grond van de zaak. Dikwijls duidt de minimumleeftijd meteen ook de belangrijkste doelgroep aan en is er helemaal geen sprake van een gelaagde voorstelling. Niet gelaagd en dus ook niet echt geslaagd. Maar gaat deze stelling altijd op? Neem nu Het Laagland, een nieuw (vanaf 2001 gesubsidieerd en in Sittard gehuisvest) Nederlands gezelschap waarin Inèz Derksen, Bas Zuyderland en Silvia Andringa hun krachten bundelen. In hun beginselverklaring lezen we dat de Laaglandvoorstellingen 'met kracht de persoonlijke zoektocht van jonge mensen om het leven naar zich toe te trekken ondersteunen'. Mijn tenen krullen bij zoveel educatieve ambities. Anderzijds worden de Laaglandvoorstellingen aangekondigd als 'open' en 'voor iedereen vanaf x jaar'. Een reden om het gezelschap-in-wording een seizoen lang te volgen: drie hernemingen (van elke regisseur één) en de eerste echte 'Laagland'-productie.

Vlinderen

Met *Vlinderen* richt Silvia Andringa zich tot 'iedereen vanaf 4 jaar', maar toch wel in het bij-

zonder tot de kleuters. Haar grote verdienste is dat ze ook de oudere toeschouwers met de verwondering van 'de eerste keer' laat genieten van theater. *Vlinderen* is een soort inwijding in het theatermedium. Wanneer iedereen zijn plek gevonden heeft, blijft het zaallicht nog even aan en komen drie personen vooraan op de scène staan. Actrice Urmie Plein wijst op acteur Felix-Jan Kuypers en zichzelf, en zegt iets in de aard van: 'Felix en ik zullen seffens spelen. Paul zal zorgen voor het licht en de geluiden. Dat doet hij vanuit het kamertje helemaal bovenaan de zaal.' Na deze korte mededeling gaat Paul Jonker naar de techniekruimte. Urmie Plein begint al te vertellen nog voor hij helemaal boven is. De kinderen hangen aan haar lippen. Al gauw gaat het verhaal over in spel. Het zaallicht dooft onmerkbaar langzaam.

Vlinderen, een voorstelling van 1998, is geïnspireerd op het boek *De schepping van de Vlinders* van de Latijns-Amerikaanse schrijfster Gioconda Belli. De scenografie van Thierry van Raay vormt een volwaardig theateraal equivalent voor de prachtige illustraties van Wolf Erlbruch, wat niet evident is met een verhaal over de schepping van planten en dieren, dat als ode op de fantasie fungeert. Arno is één van de 'Ontwerpers van alle dingen'. Van de Oude Meesteres van de Wijsheid mogen ze planten niet mengen met dieren, maar Arno blijft dromen van 'iets dat kan vliegen als een vogel en even mooi is als een bloem'. Na enkele kierewiete ont-